

Move & Marnix

Studenten begeleiden leerlingen in het leren sociaal te ondernemen

F. Mout & J. Koene

Sinds afgelopen zomer waarschuwt een zelfontworpen verkeersbord bij basisschool De Schakel in Overvecht mensen om rustiger te rijden. In diezelfde wijk kreeg de omgeving van basisschool de Watertoren een groene make-over en werden spandoeken onthuld voor een veilige wijk, terwijl leerlingen van basisschool Al Hambra in Kanaleneiland een sportieve uitwisseling organiseerden met kinderen van de Taalschool Utrecht.

De ideeën van bovengenoemde buurt-pimpers komen van de leerlingen van deze scholen zelf, de uitwerking hebben zij in samenwerking met studenten van de Marnix Academie opgepakt. Het zijn drie mooie voorbeelden van uitkomsten van leren sociaal te ondernemen op de basisschool.

Verscheidende derdejaarsstudenten van de Marnix Academie hebben zich in het collegejaar 2020-2021, in het kader van de internationale minor 'humanities: citizenship' ingezet voor een project in samenwerking met Stichting Move. Stichting Move koppelt kinderen die minder kansen krijgen dan hun leeftijdsgenoten aan studenten. Studenten begeleiden leerlingen stap voor stap in het verbeteren van hun wijk: van een wijkverkenning en het bepalen van hun keuze tot de feestelijke onthulling voor de buurt. Door hen samen in actie te laten komen voor hun omgeving ervaren deze kinderen wat ze kunnen bereiken en welke impact ze op hun eigen leefomgeving kunnen hebben, want als je de wereld wilt verbeteren, moet je eerst geloven dat je daartoe in staat bent (Boudry, 2019, p.68). Op deze manier laat Move hen ontdekken dat zij de wereld kunnen veranderen.

De lectoraatsgroep 'Onderwijs & Sociaal Ondernemerschap' van het lectoraat 'Toekomstgericht Onderwijs' deed onderzoek naar deze maatschappelijke projecten. Onder meer met het oog op het nieuwe curriculum in de voltijd bachelor, waar een grotere rol wordt toegekend aan het stimuleren van leren sociaal te ondernemen op de basisschool. Onderwijs in sociaal ondernemerschap richt zich op een vorm van ondernemen die start met het onderkennen van kansen voor het bijdragen aan duurzame ontwikkeling, om vervolgens ideeën te genereren en initiatieven te ontplooiën die bijdragen aan de aanpak van complexe problemen (vgl. Sinakou, Donche, Boeve, de Pauw & Van Petegem, 2019; Van der Wal-Maris, 2019). Bestaande onderzoeken naar sociaal ondernemen met studenten geven aan dat dit een verandering teweeg kan brengen bij de student, bijvoorbeeld de ontwikkeling van empathie en de wens om de wereld te verbeteren (Van der Wal-Maris, 2019). Wij waren nieuwsgierig of naast het zelf ondergaan, het begeleiden van leerlingen bij een project rondom sociaal ondernemen een soortgelijk effect zou kunnen hebben op de studenten. Ons onderzoek richtte zich derhalve op de vraag welk effect sociaal ondernemen in deze vorm heeft op deelnemende studenten en welke competenties zij belangrijk achten in het begeleiden van leerlingen gedurende een dergelijk proces.

De data uit afgenomen vragenlijsten en de interviews met participerende studenten laten op het gebied van betrokkenheid bij maatschappelijke kwesties echter geen grote veranderingen zien. Studenten hebben zich voornamelijk toegelegd op het begeleiden van de kinderen in het sociaal ondernemen. Deelname aan het Move-project heeft daartoe eerder de betrokkenheid op de kinderen en hún verhouding tot de maatschappij versterkt dan dat de student zélf is veranderd in zijn betrokkenheid op de samenleving.

Het begeleiden van de leerlingen in het 'leren sociaal te ondernemen' heeft wel een aantal leerkrachtcompetenties duidelijk in beeld gebracht. Om een actief ondernemende houding te

stimuleren bij leerlingen wordt het concept 'leren door te doen' door studenten van groot belang geacht: daarbij volgen korte cycli van handelen door kinderen –feedback en reflectie op het handelen elkaar op. Dat strookt goed met de theorie, waarin wordt gesteld dat actief bijdragen aan een betere wereld geleerd wordt door te doen, door initiatieven te nemen. Op deze manier leer je in verbinding te staan met jezelf, de ander en de wereld (Van der Wal-Maris, 2019). Leren sociaal te ondernemen vraagt om participatie door kinderen in de échte wereld en ruimte voor hen om te exploreren. Die ruimte ontstaat volgens de studenten vooral door loslaten, door op gelijke voet met de leerlingen op te trekken.

Studenten geven aan dat niet alleen voor leerlingen, maar ook voor hun eigen ontwikkeling ruimte voor het kiezen van een eigen leerweg en 'leren door te doen' actieve participatie zouden kunnen stimuleren. *"Meer doen, want het motiveert om het effect van je handelen te zien"*. Ook stellen zij dat in dit kader 'duurzaam denken' en 'ondernemen' nog beter in de opleiding tot hun recht mogen komen. Zij pleiten in navolging van Barth en Timms (2020) om een integrale implementatie van onderwijs gericht op duurzame ontwikkeling in het curriculum van de lerarenopleiding. Dit sluit aan bij het voorstel van Alгурén (2021) om uitdagingen ten aanzien van gedragsverandering en het sociaal actief worden te benaderen vanuit een door ethiek geleide en instellingsgerichte benadering. Hierin noemen studenten nadrukkelijk de directe link met de stagepraktijk als belangrijke voorwaarde, omdat de motivatie voor hun eigen handelen meer voortkomt uit hun betrokkenheid bij de kinderen dan bij maatschappelijke kwesties zelf. Dit zet vraagtekens bij de gekozen opbouw van leren sociaal te ondernemen in het vernieuwde curriculum van de voltijd Bacheloropleiding op de Marnix Academie. Hierin wordt nu gestart bij de student zelf: eerst zelf doen en ervaren, om met die ervaring uiteindelijk met leerlingen aan de slag te gaan met sociaal ondernemen. Nu blijkt dat studenten juist intrinsieke motivatie ervaren wanneer zij met leerlingen aan de slag kunnen, kunnen we ons afvragen of de huidige insteek wel de juiste is.

Wat als interessante bijvangst van dit onderzoek naar voren komt, is dat de studenten de samenwerking met leerlingen buiten de eigen 'bubbel' als zeer waardevol hebben ervaren. Meer verscheidenheid in partnerscholen is een tip die zij de Marnix graag meegeven.

We kunnen in elk geval vaststellen dat het voor het opleidingsonderwijs van belang is dat er voor de ontwikkeling van sociaal ondernemerschap een duidelijke inbedding is in de rest van het onderwijs en een koppeling met de (diverse) stagepraktijk. Dat biedt een goede basis voor leerkrachtvaardigheden om sociaal ondernemerschap op de basisschool te stimuleren. De basisschoolleerlingen van nu ontwikkelen zich daarmee misschien wel tot de changemakers van de toekomst.

Alгурén, B. (2021) How to Bring About Change - A Literature Review About Education and Learning Activities for Sustainable Development, *Discourse and Communication for Sustainable Education*, 12 (1), 5-21.

Bart, M. & Timms, M.J. (2020) Making education for sustainable development happen in elementary schools: the role of teachers, *Environmental Education Research* 27(1), 1-17.

Boudry, M. (2019). *Waarom de wereld niet naar de knoppen gaat*. Kalmthout / België: Polis.

Leicht, A., Combes, B., Buyn, W., & Agbedahin, A. (2018). *From agenda to target 4.7: The development of ESD*. In A. Leicht, J. Heiss, & W. J. Buyn, Issues and trends in Education for Sustainable Development (p. 25-38). Parijs: UNESCO Publishing.

Sinakou, E., Donche, V., Boeve-de Pauw, J., & Van Petegem, P. (2019) Designing Powerful Learning Environments in Education for Sustainable Development: A Conceptual Framework, *Sustainability* 11 (5994), 1-23.

Van der Wal-Maris, S. J. (2019). *In verbinding; Onderwijs met het oog op de toekomst*. Utrecht: Marnix Academie.